

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (osmi senat)

z dne 25. novembra 2020 *

„Predhodno odločanje – Socialna politika – Direktiva 2008/94/ES – Člena 2 in 3 – Varstvo delavcev v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca – Pojma ‚neporavnane terjatve delavcev‘ in ‚plačilna nesposobnost delodajalca‘ – Nesreča pri delu – Smrt delavca – Odškodnina za nepremoženjsko škodo – Izterjava terjatve od delodajalca – Nemožnost – Jamstvena ustanova“

V zadevi C-799/19,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Okresný súd Košice I (okrajno sodišče v Košicah I, Slovaška) z odločbo z dne 5. avgusta 2019, ki je na Sodišče prispela 30. oktobra 2019, v postopku

NI,

OJ,

PK

proti

Sociálna poisťovňa,

SODIŠČE (osmi senat),

v sestavi A. Prechal (poročevalka), predsednica tretjega senata v funkciji predsednice osmega senata, F. Biltgen, sodnik, in L. S. Rossi, sodnica,

generalni pravobranilec: J. Richard de la Tour,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za NI, OJ in PK P. Kerecman, advokát,
- za slovaško vlado B. Ricziová, agentka,
- za češko vlado M. Smolek, J. Pavliš in J. Vlácil, agenti,
- za Irsko M. Browne, G. Hodge in T. Joyce, agenti, skupaj s K. Binchy, BL,

* Jezik postopka: slovaščina.

– za Evropsko komisijo A. Tokár in B.-R. Killmann, agenta,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 2 in 3 Direktive 2008/94/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2008 o varstvu delavcev v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca (UL 2008, L 283, str. 36).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med NI, OJ in PK, ki so žena in otroka zaposlenega RL, na eni strani ter Sociálna poisťovňa (zavod za socialno zavarovanje, Slovaška) na drugi strani, ker jim je ta zavrnil izplačilo odškodnine za nepremoženjsko škodo, ki so jo utrpeli zaradi smrti navedenega delavca po nesreči pri delu, ki se je zgodila 16. oktobra 2003.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V uvodni izjavi 3 Direktive 2008/94 je navedeno:

„V primeru plačilne nesposobnosti delodajalca je treba zavarovati delavce in jim zagotoviti minimalno raven zaščite, zlasti jamčiti izplačilo njihovih neporavnanih terjatev ter, kakor tudi hkrati upoštevati, da mora biti gospodarski in socialni razvoj v Skupnosti uravnotežen. V ta namen bi morale države članice ustanoviti organ, ki zagotavlja plačilo neporavnanih terjatev delavcev.“

- 4 V uvodni izjavi 4 te direktive je navedeno:

„Da bi zagotovili enakovredno varstvo delavcev, bi bilo treba opredeliti plačilno nesposobnost v luči zakonodajnih trendov v državah članicah in v koncept plačilne nesposobnosti [...] poleg likvidacije delodajalca vključiti tudi druge postopke poravnave. [...]“

- 5 Člen 1(1) navedene direktive določa:

„Ta direktiva se uporablja za terjatve delavcev, ki izhajajo iz pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij, do delodajalcev, ki so plačilno nesposobni v smislu člena 2(1).“

- 6 Člen 2 te direktive določa:

„1. Za namene te direktive se šteje, da je delodajalec plačilno nesposoben, če je bila podana zahteva za sprožitev kolektivnih postopkov, ki temeljijo na plačilni nesposobnosti delodajalca, določenimi z zakoni in drugimi predpisi države članice, in vključuje delni ali popolni odvzem delodajalčevih sredstev ter imenovanje likvidacijskega upravitelja ali osebe, ki opravlja podobno nalogo, in ko je organ, ki je pristojen v skladu z navedenimi določbami:

(a) odločil, da se sproži postopek;

(b) ali pa ugotovil, da je podjetje ali obrat delodajalca dokončno zaprto in da razpoložljivo premoženje ne zadošča, da bi bila upravičena sprožitev postopka.“

2. Ta direktiva ne vpliva na nacionalno zakonodajo, kar zadeva opredelitev izrazov [...] ‚plačilo‘ [...].

[...]

4. Ta direktiva ne preprečuje državam članicam, da področje varstva delavcev razširijo na druge posamezne primere plačilne nesposobnosti, na primer take, ko so plačila dejansko trajno zaustavljena, ki se ugotovijo z drugimi postopki, kot so navedeni v odstavku 1, določenimi z nacionalno zakonodajo.

[...]“

7 Člen 3 Direktive 2008/94 iz poglavja II, naslovljenega „Predpisi o jamstvenih ustanovah“, določa:

„Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da zagotovijo, da jamstvene ustanove, ob upoštevanju člena 4, jamčijo plačilo neporavnanih terjatev delavcev, ki izhajajo iz pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij, ki vključujejo, kadar to zahteva nacionalna zakonodaja, odpravnino ob prenehanju delovnega razmerja.

Terjatve, ki jih prevzamejo jamstvene ustanove, so neporavnane terjatve za plačila, vezane na obdobje pred in/ali, kot je ustrezno, po danem datumu, ki ga določijo države članice.“

8 Člen 11, prvi odstavek, iz poglavja V navedene direktive, naslovljenega „Splošne in končne določbe“, določa:

„Direktiva ne vpliva na pravico držav članic, da uporabljajo ali uvajajo zakone in druge predpise, ki so za delavce ugodnejši.“

Slovaško pravo

Zakon o zavodu za socialno zavarovanje

9 Člen 44a zákon č. 274/1994 Z. z., o Sociálnej poistovni (zakon št. 274/1994 o zavodu za socialno zavarovanje) v različici, ki je veljala do 31. decembra 2003 (v nadaljevanju: zakon št. 274/1994), je med drugim v zvezi z zakonskim zavarovanjem civilne odgovornosti delodajalca določal:

„1. Zavarovanje civilne odgovornosti začne teči na dan zaposlitve prvega delavca in traja do konca obdobja zaposlitve zadnjega zaposlenega pri delodajalcu.

2. Delodajalec lahko v primeru nastanka zavarovanega tveganja zahteva, da zavod za socialno zavarovanje namesto njega poravná škodo, izkazano v primeru telesnih poškodb, ki so nastale zaradi nesreče pri delu, ki se je zgodila med zavarovanjem civilne odgovornosti [...].

3. ‚Zavarovano tveganje‘ pomeni telesno poškodbo ali smrt, ki je posledica nesreče pri delu ali poklicne bolezni.

4. Če je pristojno sodišče pozvano, naj odloči o odškodnini, se šteje, da je zavarovano tveganje nastalo na dan, ko odločba, s katero je bilo nosilcu socialnega zavarovanja odrejeno plačilo, postane dokončna.“

10 Člen 44b(1) in (2) tega zakona je določal:

„1. [Zavod za socialno zavarovanje] odškodnino, kot je določena v členu 44a(2), delavcu, ki je utrpel telesne poškodbe zaradi nesreče pri delu ali poklicne bolezni, izplača v slovaških kronah.

2. Če je delodajalec delavcu iz odstavka 1 povrnil škodo iz člena 44a(2) ali del te škode, ima pravico, da mu [zavod za socialno zavarovanje] povrne odškodnino, ki jo je plačal do zneska, ki bi ga moral plačati kot odškodnino navedenemu delavcu.“

Zakonik o delovnih razmerjih

– Določbe o plačilni nesposobnosti delodajalca

11 Člen 21 zakon č. 311/2001 Z. z., zákonník práce (zakon št. 311/2001, zakonik o delovnih razmerjih) v različici, ki se je uporabljala do 31. decembra 2003 (v nadaljevanju: zakonik o delovnih razmerjih), je določal:

„1. Za namene poravnave terjatev delavcev, ki izhajajo iz delovnega razmerja v primeru plačilne nesposobnosti, se šteje, da je delodajalec plačilno nesposoben, če je po vložitvi predloga za razglasitev stečaja

(a) sodišče razglasilo stečaj ali

(b) če je sodišče predlog za razglasitev stečaja zavrnilo zaradi nezadostnosti sredstev.

2. Delodajalčeva plačilna nesposobnost se začne na dan izdaje sodne odločbe o razglasitvi stečaja ali o zavrnitvi predloga za razglasitev stečaja zaradi nezadostnosti premoženja.“

12 Člen 22 zakonika o delovnih razmerjih je določal:

„1. Če delodajalec postane plačilno nesposoben v skladu s členom 21 in ne more poravnati terjatev delavcev, ki izhajajo iz delovnega razmerja, jamstveni sklad te terjatve ureja v skladu s posebno ureditvijo, ki se uporablja.

2. Terjatve delavcev, ki izhajajo iz delovnega razmerja in so poravnane iz jamstvenega sklada [...], so:

(a) plača in plačilo za obdobja dežurstva;

(b) plačilo za dela proste dni in v primeru nezmožnosti za delo;

(c) plačilo za dneve plačanega dopusta, pridobljene v koledarskem letu, v katerem je delodajalec postal plačilno nesposoben, in v prejšnjem koledarskem letu;

(d) odpravnina, ki se delavcu izplača v primeru prenehanja delovnega razmerja;

(e) odpravnina v primeru takojšnjega prenehanja delovnega razmerja (člen 69);

(f) odpravnina v primeru neveljavnega prenehanja delovnega razmerja (člen 79);

(g) potni stroški, stroški selitve in drugi stroški, ki jih je imel delavec pri opravljanju svojih dolžnosti;

(h) odškodnina zaradi nesreče pri delu ali poklicne bolezni;

(i) sodni stroški, ki so nastali zaradi uveljavljanja terjatev delavca, ki izhajajo iz delovnega razmerja pred sodiščem zaradi prenehanja delodajalca, vključno s stroški pravnega zastopanja.“

– Določbe o civilni odgovornosti delodajalca

13 Člen 195 navedenega zakonika določa:

„1. Telesne poškodbe, ki jih je utrpel zaposleni pri opravljanju svojih funkcij oziroma v neposredni zvezi z njimi, ali njegova smrt zaradi nesreče (nesreče pri delu) spadajo na področje odgovornosti delodajalca, pri katerem je bil ta zaposlen v trenutku nastanka nesreče.

[...]

6. Delodajalec je odgovoren za škodo, tudi če je spoštoval obveznosti, ki izhajajo iz posebnih predpisov in drugih predpisov, ki zagotavljajo varnost in varovanje zdravja pri delu [...].“

14 Člen 204(1) istega zakonika je glede obsega odškodnin, ki jih je treba dodeliti v okviru objektivne odgovornosti delodajalca v primeru smrti zaradi nesreče pri delu, določal:

„V primeru smrti delavca zaradi nesreče pri delu ali poklicne bolezni se v mejah odgovornosti delodajalca odobrijo:

(a) nadomestilo, ki ustreza dejansko nastalim zdravstvenim stroškom;

(b) nadomestilo za razumne stroške, povezane s pogrebom;

(c) nadomestilo za stroške vzdrževanja preživelih oseb;

(d) pavšalni znesek, katerega namen je povrniti škodo preživelim osebam;

(e) odškodnina za povrnitev premoženjske škode; uporabljajo se tudi določbe člena 192(3).“

15 Člen 210 zakonika o delovnih razmerjih je določal:

„1. Delodajalec, ki zaposluje najmanj enega delavca, je zavarovan za škodo, nastalo zaradi nesreče pri delu ali poklicne bolezni.

2. Zavarovanje civilne odgovornosti delodajalca zagotavlja zavod za socialno zavarovanje v skladu s posebno ureditvijo, ki se uporablja.“

Zakon o socialnem zavarovanju

16 Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (zakon št. 461/2003 o socialnem zavarovanju), kakor je bil spremenjen (v nadaljevanju: zakon št. 461/2003), je bil namenjen prenosu zahtev, določenih z Direktivo Sveta 80/987/EGS z dne 20. oktobra 1980 o približevanju zakonodaje držav članic o varstvu delavcev v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 5, zvezek 1, str. 217), ki je bila razveljavljena in nadomeščena z Direktivo 2008/94, prek obveznega sistema subsidiarnega jamstva v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca.

17 Od 1. januarja 2004 je na podlagi člena 2(d) tega zakona subsidiarno jamstvo socialno zavarovanje, s katerim so kriti primeri plačilne nesposobnosti delodajalca in ki je namenjeno poplačilu terjatev delavcev z izplačilom tega jamstva.

18 Člen 12 navedenega zakona določa trenutek, od katerega se delodajalec šteje za plačilno nesposobnega za namene subsidiarnega jamstva.

V različici, ki je veljala do 31. julija 2006, je določal:

„1. Delodajalec je plačilno nesposoben,

(a) če je sodišče zoper njega uvedlo stečajni postopek ali

(b) če je sodišče zavrnilo predlog za uvedbo stečajnega postopka zaradi nezadostnosti sredstev.

2. Prvi dan plačilne nesposobnosti delodajalca je dan, ko sodišče izda sklep o začetku stečajnega postopka, ali dan, ko sodišče izda sklep, s katerim zavrne predlog za začetek stečajnega postopka zaradi nezadostnosti sredstev.“

Ta določba v različici, ki velja od 1. januarja 2012, določa:

„1. Za namene tega zakona je delodajalec plačilno nesposoben, če je bil vložen predlog za začetek stečajnega postopka.

2. Delodajalčeva plačilna nesposobnost nastane na dan vročitve predloga za začetek stečajnega postopka pristojnemu sodišču.

3. Če sodišče uvede postopek zaradi insolventnosti po uradni dolžnosti na podlagi posebnih predpisov, se dan, ko sodišče izda sklep o uvedbi postopka zaradi insolventnosti, šteje za dan nastanka plačilne nesposobnosti delodajalca.“

Zakon o stečaju

- 19 V skladu s členom 3(2), tretji in četrti stavek, zakon č. 7/2005 Z. z., o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zakon št. 7/2005 o stečaju in prestrukturiranju ter spremembi nekaterih zakonov, v nadaljevanju: zakon o stečaju) je fizična oseba plačilno nesposobna, če ni sposobna izpolniti vsaj ene denarne obveznosti 180 dni po datumu zapadlosti. Če denarne terjatve, ki jo je mogoče uveljavljati proti dolžniku, ni mogoče izterjati v okviru izvršbe, se dolžnik šteje za plačilno nesposobnega.

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

- 20 RL, zakonec NI ter oče OJ in PK, je 16. oktobra 2003 umrl zaradi nesreče pri delu, ki spada na področje odgovornosti njegovega delodajalca.
- 21 NI, OJ in PK, tožeče stranke v postopku v glavni stvari, so 21. aprila 2004 pri Okresný súd Košice II (okrožno sodišče v Košicah II, Slovaška) proti navedenemu delodajalcu vložile odškodninsko tožbo za nepremoženjsko in premoženjsko škodo, za katero menijo, da so jo utrpele zaradi smrti RL.
- 22 To sodišče jim je v dveh ločenih postopkih v letih 2012 in 2016 dodelilo odškodnino za nepremoženjsko in premoženjsko škodo. Prva odločba je bila v pritožbenem postopku potrjena leta 2013.
- 23 Odškodnino za premoženjsko škodo, dodeljeno leta 2016, je v imenu zadevnega delodajalca v celoti izplačal zavod za socialno zavarovanje v okviru zakonskega zavarovanja delodajalca, ki krije odgovornost delodajalca za škodo, ki nastane zaradi nesreče pri delu.

- 24 Zavod za socialno zavarovanje pa je zavrnil plačilo zneska, ki je bil dodeljen iz naslova odškodnine za nepremoženjsko škodo, ker naj odškodnina za škodo, ki je nastala zaradi nesreč pri delu, ne bi zajemala povračila te škode.
- 25 Postopek izvršitve, ki ga je zoper delodajalca za pridobitev tega nadomestila izvedel sodni izvršitelj, je bil neuspešen zaradi plačilne nesposobnosti tega delodajalca. V korist tožečih strank ni bilo izvršeno nobeno plačilo navedenega nadomestila, niti delno.
- 26 Tožeče stranke so nato pred predložitvenim sodiščem, Okresný súd Košice I (okrajno sodišče v Košicah I, Slovaška), vložile tožbo zoper zavod za socialno zavarovanje za izplačilo navedene odškodnine.
- 27 To sodišče dvomi o tem, kako je treba razlagati pojem „plačilna nesposobnost“ v smislu Direktive 2008/94, in o restriktivni razlagi pojma „škoda“, ki jo podpira zavod za socialno zavarovanje, da bi temu plačilu nasprotoval.
- 28 V zvezi s tem se navedeno sodišče – ob upoštevanju predpostavke, da je obvezno zavarovanje delodajalca za škodo, ki je nastala zaradi nesreče pri delu, ukrep za zavarovanje delavcev v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca – sprašuje, ali „neporavnana terjatev delavca“ v smislu člena 3 Direktive 2008/94 lahko vključuje odškodnino za nepremoženjsko škodo, dolgovano preživelim bližnjim svojcem. To zavarovanje naj bi upravičencem omogočalo, da namesto od zavarovanega delodajalca odškodnino za škodo, nastalo zaradi nesreče pri delu, dobijo neposredno od „jamstvene ustanove“, ki je v obravnavanem primeru zavod za socialno zavarovanje.
- 29 V primeru plačilne nesposobnosti delodajalca ima delavec po mnenju predložitvenega sodišča v skladu s členom 204(1) zakonika o delovnih razmerjih v povezavi s členom 44a(2) zakona št. 274/1994 pravico, da mu navedeni sklad namesto delodajalca izplača nadomestilo za „telesne poškodbe“ zaradi nesreče pri delu. V primeru smrti zaposlenega po taki nesreči te določbe po mnenju predložitvenega sodišča preživelim osebam zagotavljajo tudi neposredno pravico do odškodnine za škodo, ki so jo utrpeli zaradi te nesreče.
- 30 Predložitveno sodišče se zato sprašuje, ali se glede na pojem „škoda“ iz člena 44a(2) zakona št. 274/1994 jamstvena obveznost sklada za socialno zavarovanje, da povrne škodo, nastalo zaradi nesreče pri delu, nanaša tudi na odškodnino za nepremoženjsko škodo, nastalo preživelim osebam.
- 31 Ker je poleg tega v okviru Direktive 2008/94 plačilna nesposobnost delodajalca predpogoj za varstvo neporavnanih terjatev, ki izhajajo iz pogodb o zaposlitvi, se predložitveno sodišče sprašuje o obsegu tega pojma.
- 32 Po njegovem mnenju člen 2 Direktive 2008/94 v povezavi z uvodno izjavo 4 te direktive govori v prid široki razlagi pojma „plačilna nesposobnost“, in sicer zaradi pravičnega varstva zadevne terjatve. Zato se sprašuje, ali lahko položaj, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, spada na področje uporabe te direktive. V zvezi s tem ugotavlja, da čeprav proti delodajalcu v postopku v glavni stvari formalno ni bil uveden noben stečajni postopek, slovaško pravo določa, da če terjatev v izvršilnem postopku ni izterljiva, se fizična oseba šteje za plačilno nesposobno.
- 33 V teh okoliščinah je Okresný súd Košice I (okrajno sodišče v Košicah I) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:
- „1. Ali je treba člen 3 Direktive 2008/94 razlagati tako, da pojem ‚neporavnane terjatve delavcev, ki izhajajo iz pogodb o zaposlitvi‘ zajema tudi nepremoženjsko škodo, nastalo zaradi smrti zaposlenega zaradi nesreče pri delu?

2. Ali je treba člen 2 Direktive 2008/94 razlagati tako, da se za plačilno nesposobnega šteje tudi delodajalec, zoper katerega je bil sicer vložen predlog za izvršbo v zvezi s sodno priznanim zahtevkom za nadomestilo za nepremoženjsko škodo zaradi smrti delavca zaradi nesreče pri delu, vendar je bilo v izvršilnem postopku ugotovljeno, da je dolg neizterljiv, ker delodajalec nima sredstev?“

Vprašnji za predhodno odločanje

Pristojnost ratione temporis

- 34 Slovaška vlada izpodbija pristojnost *ratione temporis* Sodišča in trdi, da se sodna praksa, na katero se opira predložitveno sodišče, zlasti sodba z dne 14. junija 2007, Telefónica O2 Czech Republic (C-64/06, EU:C:2007:348), v skladu s katero je Sodišče pristojno, čeprav so se dejstva začela pred pristopom te države članice k Evropski uniji, ker so se ta nadaljevala v obdobju po tem pristopu in ker je bila po navedenem pristopu sprejeta konstitutivna sodna odločba, v obravnavani zadevi ne uporablja.
- 35 Po eni strani naj bi namreč pravica do odškodnine za nepremoženjsko škodo, ki so jo utrpeli tožeče stranke iz postopka v glavni stvari, nastala na dan nastanka zadevne nesreče pri delu, to je 16. oktobra 2003, torej pred pristopom Slovaške republike k Uniji 1. maja 2004. Po drugi strani pa naj bi bili sodbi o dodelitvi odškodnine, izdani v letih 2012 in 2013, v obravnavanem primeru ugotovitveni, in ne konstitutivni. Ti odločitvi naj torej ne bi ustvarjali novega pravnega razmerja, ampak naj bi zagotavljali le pravno varstvo pravice, ki je obstajala že pred pristopom.
- 36 Poleg tega, čeprav se predložitveno sodišče opira na člen 44a(4) zakona št. 274/1994, da bi ugotovilo, da se šteje, da je zavarovano tveganje nastalo na dan sprejetja dokončne odločbe, to je leta 2013, naj niti pravica do odškodnine za nepremoženjsko škodo niti terjatev, zatrjevana v postopku v glavni stvari, ki temelji na tej pravici, ne bi spadali na področje uporabe zakonodaje, ki ureja zavarovanje odgovornosti za škodo, povzročeno z nesrečo pri delu, katere del je navedena določba. Ti pravici pa naj bi spadali na področje uporabe civilnega zakonika. Tudi če ne bi bilo tako, bi bilo treba terjatev iz naslova zavarovanja za primer nesreče pri delu v skladu z nacionalno zakonodajo, ki se uporablja, vsekakor presojati glede na zakonodajo, ki je veljala pred pristopom Slovaške republike k Uniji. Ta pravna ureditev naj bi še vedno veljala.
- 37 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da ne glede na naravo sodnih odločb v zvezi z odškodnino za nepremoženjsko škodo ali uporabo ene ali druge zgoraj navedene nacionalne zakonodaje iz predložitvene odločbe izhaja, da spor o glavni stvari izhaja, prvič, iz tega, da je zavod za socialno zavarovanje zavrnil plačilo odškodnine, ki je že bila priznana z navedenima sodnima odločbama, in drugič, iz ugotovitve dejanskega stanja plačilne nesposobnosti delodajalca preminulega delavca.
- 38 Ta dejstva v sporu o glavni stvari so nastala po datumu pristopa Slovaške republike k Uniji.
- 39 Ker nacionalno sodišče sprašuje Sodišče o razlagi zakonodaje Unije, ki se uporablja v sporu o glavni stvari, Sodišče odloči, ne da bi se moralo načeloma vprašati o okoliščinah, v katerih so mu nacionalna sodišča postavila vprašanja in ki narekujejo uporabo določbe prava Unije, glede katere želijo njegovo razlago (sodba z dne 22. decembra 2010, Bezpečnostní softwarová asociace, C-393/09, EU:C:2010:816, točka 25).
- 40 Drugače bi bilo le, če določba prava Unije, ki je Sodišču predložena v razlago, ne bi bila upoštevana za dejstva v sporu o glavni stvari, ki naj bi nastala pred pristopom nove države članice k Uniji, ali če bi bilo očitno, da se navedena določba ne more uporabiti (sodba z dne 22. decembra 2010, Bezpečnostní softwarová asociace, C-393/09, EU:C:2010:816, točka 26 in navedena sodna praksa).

- 41 V obravnavanem primeru pa ni tako. Zato je Sodišče – v nasprotju s trditvami slovaške vlade – pristojno za razlago določb Direktive 2008/94, na katere se sklicuje predložitveno sodišče. Na vprašanja, ki jih je to postavilo, je torej treba odgovoriti.

Dopustnost

- 42 Slovaška vlada navaja ugovor nedopustnosti prvega vprašanja. Dvomi, ki jih je izrazila ta država članica, se v bistvu nanašajo na netočnost nacionalnega pravnega konstrukta, na katerem temelji ta predlog, in na to, da je predložitveno sodišče kršilo zahteve iz člena 94 Poslovnika, zlasti ker naj v svojem predlogu za sprejetje predhodne odločbe ne bi v celoti navedlo narave sporne terjatve in veljavnega nacionalnega prava ter naj ne bi vzpostavilo povezave med razlago prava Unije in sporom o glavni stvari.
- 43 V zvezi s tem je treba na prvem mestu opozoriti, da je v okviru sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, določenega v členu 267 PDEU, le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločitev, ki jo bo sprejelo, pristojno, da ob upoštevanju posebnosti zadeve presodi potrebo po izdaji predhodne odločbe, da bi lahko izdalo sodbo, in tudi upoštevnost vprašanj, ki jih predloži Sodišču. Zato je Sodišče načeloma dolžno odločiti, če se predložena vprašanja nanašajo na razlago prava Unije (sodba z dne 5. marca 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, točka 47).
- 44 Iz tega sledi, da tudi če bi bila stališča slovaške vlade glede netočnosti pravnega okvira, na katerem temeljijo vprašanja za predhodno odločanje, upoštevna, za vprašanja v zvezi z razlago prava Unije, ki jih nacionalna sodišča zastavijo v pravnem in dejanskem okviru, ki so ga pristojna opredeliti sama in katerega pravilnosti Sodišče ne preizkuša, velja domneva upoštevnosti (sodba z dne 3. julija 2019, UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, točka 46).
- 45 Poleg tega je Sodišče večkrat razsodilo, da ni njegova naloga, da se v okviru predloga za sprejetje predhodne odločbe izreče o razlagi nacionalnih določb in presodi, ali je razlaga nacionalnega sodišča pravilna, saj je taka razlaga v izključni pristojnosti nacionalnih sodišč (sodba z dne 3. julija 2019, UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, točka 47 in navedena sodna praksa).
- 46 Na drugem mestu je treba v zvezi z zatrjevano kršitvijo člena 94 Poslovnika ugotoviti, da v obravnavanem primeru predlog za sprejetje predhodne odločbe izpolnjuje merila, določena v tem členu. Ta predlog namreč vsebuje potrebna pojasnila glede upoštevni dejstev in predmeta spora o glavni stvari, in sicer glede plačila odškodnine za nepremoženjsko škodo, nastalo zaradi smrti zaposlenega po nesreči pri delu. V njem je navedena tudi vsebina določb nacionalnega prava, ki se po mnenju predložitvenega sodišča lahko uporabijo v postopku v glavni stvari, in sicer zakonik o delovnih razmerjih, zakon št. 274/1994 in zakon o stečaju. Predložitveno sodišče nazadnje na eni strani navaja razloge, ki so mu vzbudili dvom glede razlage Direktive 2008/94, na drugi strani pa povezavo, ki jo je ugotovilo med to direktivo in nacionalno zakonodajo, za katero meni, da jo je mogoče uporabiti v sporu o glavni stvari.
- 47 Iz tega sledi, da je predlog, vključno s prvim vprašanjem, dopusten.

Vsebinska presoja

- 48 Jamstvo, ki se želi zagotoviti z Direktivo 2008/94, predpostavlja ugotovitev plačilne nesposobnosti delodajalca v smislu člena 2(1) te direktive (glej v tem smislu sodbo z dne 18. aprila 2013, Mustafa, C-247/12, EU:C:2013:256, točka 30), zato je treba najprej obravnavati drugo vprašanje.

Drugo vprašanje

- 49 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 2(1) Direktive 2008/94 razlagati tako, da se lahko šteje, da je delodajalec „plačilno nesposoben“, če je bil zoper njega vložen predlog za uvedbo izvršilnega postopka iz naslova sodno priznane pravice do nadomestila, vendar je bila terjatev v izvršilnem postopku zaradi dejanske plačilne nesposobnosti tega delodajalca razglašena za neizterljivo.
- 50 Kot je Sodišče že pojasnilo v sodbi z dne 18. aprila 2013, Mustafa (C-247/12, EU:C:2013:256, točki 31 in 32), iz samega besedila člena 2(1) Direktive 2008/94 izhaja, da morata biti izpolnjena dva pogoja, da se lahko šteje, da je delodajalec plačilno nesposoben. Prvič, podana mora biti zahteva za uvedbo postopka zaradi insolventnosti delodajalca in, drugič, sprejeta mora biti odločba o uvedbi tega postopka ali pa mora – če razpoložljivo premoženje ne zadošča, da bi bila uvedba takega postopka upravičena – priti do ugotovitve, da je podjetje dokončno zaprto.
- 51 V zvezi s prvim od teh pogojev je treba ugotoviti, da niti vložitev zahtevka za uvedbo izvršilnega postopka zoper delodajalca iz naslova sodno priznane odškodnine niti sama uvedba takega postopka ne izpolnjujeta zahteve, da se zahteva uvedba kolektivnega postopka, ki temelji na plačilni nesposobnosti tega delodajalca.
- 52 Izvršilni postopek, katerega namen je izvršitev sodne odločbe, s katero je priznana pravica upniku, kakršna je ta iz postopka v glavni stvari, se namreč v več točkah razlikuje od kolektivnega postopka, kot je določen v členu 2(1) Direktive 2008/94, zlasti glede, na eni stani, njegovega cilja, saj njegov namen ni skupno poplačilo terjatev upnikov (glej v tem smislu sodbi z dne 10. julija 1997, Bonifaci in drugi ter Berto in drugi, C-94/95 in C-95/95, EU:C:1997:348, točka 34, in z dne 25. februarja 2016, Stroumpoulis in drugi, C-292/14, EU:C:2016:116, točka 34), in drugi strani, posledic za zadevnega dolžnika, saj navedeni postopek ne zajema niti delnega ali popolnega odvzema premoženja dolžnika niti imenovanja likvidacijskega upravitelja ali osebe, ki opravlja podobno nalogo.
- 53 Ker iz besedila člena 2(1) Direktive 2008/94 izhaja, da morata biti oba pogoja, navedena v točki 50 te sodbe, izpolnjena kumulativno, dejstvo, da je bila – če ni bil uveden kolektivni postopek, ki temelji na plačilni nesposobnosti delodajalca – terjatev razglašena za neizterljivo zaradi dejanske plačilne nesposobnosti tega delodajalca, samo po sebi ne more zadostovati za utemeljitev uporabe navedene direktive na podlagi te določbe.
- 54 Vseeno je treba poudariti, da člen 2(4), prvi pododstavek, Direktive 2008/94 državam članicam podeljuje pristojnost za oblikovanje zakonodaje na podlagi prava Unije, da področje varstva delavcev, določenega s to direktivo, razširijo na druge primere plačilne nesposobnosti (glej v tem smislu sodbo z dne 10. julija 2014, Julián Hernández in drugi, C-198/13, EU:C:2014:2055, točka 44), na primer na primere, ko so plačila dejansko trajno zaustavljena, ki se ugotovijo z drugimi postopki od tistih, ki so navedeni v odstavku 1 tega člena 2 in ki so določeni z nacionalno zakonodajo.
- 55 Tako ni izključeno, da dejanski položaj insolventnosti, kakršen je bil ugotovljen v postopku v glavni stvari in na katerega se predložitveno sodišče sklicuje na podlagi zakona o stečaju, lahko spada med primere iz člena 2(4), prvi pododstavek, Direktive 2008/94.
- 56 Slovaška vlada ugotavlja, da obstaja posebna nacionalna ureditev, in sicer zakon št. 461/2003, ki v smislu Direktive 2008/94 zaradi zaščite delavcev avtonomno definira insolventnost. Ta zakon, katerega namen naj bi bil prav to, da prenese to direktivo, naj bi dokazovanje pogoja insolventnosti delodajalca za namene socialnega zavarovanja, ki zajema primere insolventnosti delodajalca, vezal izključno na posebni postopek insolventnosti iz člena 12 tega zakona.

- 57 Po mnenju slovaške vlade se navedeni zakon uporablja v vseh primerih, v katerih je insolventnost nastala po 1. januarju 2004, in bi ga bilo treba šteti za *lex specialis* glede na zakon o stečaju, na katerega se sklicuje predložitveno sodišče. Samo zakon št. 461/2003 naj bi namreč posebej urejal insolventnost delodajalca, medtem ko naj bi zakon o stečaju, na katerega se je oprlo predložitveno sodišče, na splošno opredeljeval insolventnost za namene postopka zaradi insolventnosti.
- 58 Iz tega naj bi sledilo, da ugotovitev dejanskega stanja insolventnosti na podlagi zakona o stečaju, na katerega se sklicuje predložitveno sodišče, v obravnavanem primeru ne zadostuje za ugotovitev, da je pogoj insolventnosti izpolnjen v smislu nacionalnega prava, ki se uporablja.
- 59 Vendar mora glede na razdelitev pristojnosti med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, na katero je bilo opozorjeno v točkah 44 in 45 te sodbe, v obravnavanem primeru nacionalno sodišče presoditi, prvič, ali je treba za dejansko stanje iz postopka v glavni stvari uporabiti posebno zakonodajo, ki jo je v pisnem stališču opisala slovaška vlada in ki je povzeta v točkah od 56 do 58 te sodbe, in drugič, ali je slovaški zakonodajalec uporabil možnost, ponujeno v členu 2(4) Direktive 2008/94, tako da je varstvo, ki ga ta direktiva določa, razširil na druge primere insolventnosti, kot je tisti, ki je bil ugotovljen v postopku v glavni stvari.
- 60 Glede na vse zgoraj navedeno je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 2(1) Direktive 2008/94 razlagati tako, da ni mogoče šteti, da je delodajalec „plačilno nesposoben“, če je bil zoper njega vložen predlog za uvedbo izvršilnega postopka na podlagi sodno priznane pravice do odškodnine, vendar je bila terjatev v okviru izvršilnega postopka zaradi dejanske insolventnosti tega delodajalca razglašena za neizterljivo. Predložitveno sodišče pa mora preveriti, ali se je zadevna država članica v skladu s členom 2(4) te direktive odločila, da varstvo delavcev, določeno z navedeno direktivo, razširi na tak položaj insolventnosti, ki se ugotovi z drugimi postopki od tistih, ki so navedeni v navedenem členu 2(1) in ki so določeni v nacionalnem pravu.

Prvo vprašanje

- 61 Ker je uporaba Direktive 2008/94 odvisna od ugotovitve, ali je delodajalec plačilno nesposoben, Sodišče na prvo vprašanje odgovori le, če bi predložitveno sodišče ugotovilo, prvič, da je slovaški zakonodajalec varstvo delavcev iz te direktive razširil na druge položaje insolventnosti in, drugič, da so izpolnjeni pogoji, ki jih v zvezi s tem določa nacionalno pravo.
- 62 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 1(1) in člen 3 Direktive 2008/94 razlagati tako, da je mogoče odškodnino, ki jo delodajalec dolguje preživelim svojcem iz naslova nepremoženjske škode, nastale zaradi smrti zaposlenega zaradi nesreče pri delu, šteti za „terjatev delavcev, ki izhajajo[...] iz pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij“, v smislu člena 1(1) te direktive.
- 63 Prvo vprašanje se torej nanaša na zamejitev pojma „terjatve delavcev, ki izhajajo iz pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij“, ki je predmet obveznosti plačila jamstvenih ustanov iz člena 3 Direktive 2008/94.
- 64 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča socialni cilj iz te direktive zagotavlja, da se vsem delavcem v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca zagotavlja minimalno varstvo na ravni Unije z izplačilom neporavnanih terjatev, ki izhajajo iz pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij in ki se nanašajo na plačilo za določeno obdobje (glej sodbo z dne 25. julija 2018, Guigo, C-338/17, EU:C:2018:605, točka 28 in navedena sodna praksa).
- 65 V zvezi s tem iz člena 1(1) v povezavi s členom 3 Direktive 2008/94 ter sodne prakse Sodišča v zvezi s to direktivo in Direktivo 80/987, ki je bila razveljavljena s prvonavedeno direktivo, izhaja, da se nanašajo le na terjatve delavcev, ki izhajajo iz pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij, če se te terjatve nanašajo na plačilo. V njih torej niso brez razlikovanja zajete vse terjatve delavcev, ki izhajajo

iz pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij (glej v tem smislu sodbi z dne 16. decembra 2004, Olaso Valero, C-520/03, EU:C:2004:826, točka 30 in navedena sodna praksa, in z dne 28. junija 2018, Checa Honrado, C-57/17, EU:C:2018:512, točka 28).

- 66 Tako imajo države članice dolžnost, da v okviru zgornje meje, ki jo lahko določijo za jamstvo plačil neporavnanih terjatev, jamčijo plačilo vseh zadevnih neporavnanih terjatev (glej sodbo z dne 2. marca 2017, Eschenbrenner, C-496/15, EU:C:2017:152, točka 53).
- 67 Čeprav morajo jamstvene ustanove tako upoštevati ta neplačana plačila, pa je v skladu s členom 2(2), prvi odstavek, Direktive 2008/94 naloga nacionalne zakonodaje, da opredeli pojem „plačilo“ (glej v tem smislu sodbo z dne 2. marca 2017, Eschenbrenner, C-496/15, EU:C:2017:152, točka 54) in torej natančno določi, katere odškodnine spadajo na področje uporabe člena 3, prvi odstavek, te direktive (glej sodbo z dne 28. junija 2018, Checa Honrado, C-57/17, EU:C:2018:512, točka 30).
- 68 Zato je treba na vprašanje, ali odškodnina, ki jo delodajalec dolguje preživelim svojcem iz naslova nepremoženjske škode, nastale zaradi smrti zaposlenega zaradi nesreče pri delu, kot je odškodnina iz postopka v glavni stvari, spada pod pojem „plačilo“, odgovoriti na podlagi nacionalnega prava, v obravnavanem primeru slovaškega prava. Zato je naloga nacionalnega sodišča, da preveri, ali je dejansko tako.
- 69 Poleg tega je treba opozoriti, da člen 11, prvi odstavek, Direktive 2008/94 državam članicam daje možnost, da uporabijo ali uvedejo določbe, ki so za delavce ugodnejše.
- 70 Tako je mogoče okrepljeno varstvo zagotoviti tako, da se jamstveni ustanovi naloži, da krije stroške, ki niso stroški plačne narave in ki so dolgovani zaposlenim.
- 71 Vendar iz sodne prakse Sodišča v zvezi z izvrševanjem pristojnosti države članice izhaja, da te nacionalne določbe v mejah minimalnega varstva, zagotovljenega z zadevno direktivo, ureja nacionalno pravo (glej v tem smislu sodbi z dne 19. novembra 2019, TSN in AKT, C-609/17 in C-610/17, EU:C:2019:981, točki 34 in 35, ter z dne 4. junija 2020, Fetico in drugi, C-588/18, EU:C:2020:420, točki 31 in 32).
- 72 Ob upoštevanju vseh navedenih preudarkov je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 1(1) in člen 3 Direktive 2008/94 razlagati tako, da je odškodnina, ki jo delodajalec dolguje preživelim svojcem iz naslova nepremoženjske škode, utrpele zaradi smrti zaposlenega zaradi nesreče pri delu, mogoče šteti za „terjatev delavcev, ki izhaja[...] iz pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij“, v smislu člena 1(1) te direktive le, če spada pod pojem „plačilo“, kot ga opredeljuje nacionalno pravo, kar pa mora ugotoviti nacionalno sodišče.

Stroški

- 73 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (osmi senat) razsodilo:

- Člen 2(1) Direktive 2008/94/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2008 o varstvu delavcev v primeru plačilne nesposobnosti delodajalca je treba razlagati tako, da se delodajalec, zoper katerega je bil vložen predlog za uvedbo izvršilnega postopka na podlagi sodno priznane pravice do odškodnine, vendar je bila terjatev v okviru izvršilnega postopka zaradi dejanske insolventnosti tega delodajalca razglašena za neizterljivo, ne more šteti za „plačilno nesposobnega“. Predložitveno sodišče pa mora preveriti, ali se je zadevna država**

članica v skladu s členom 2(4) te direktive odločila, da varstvo delavcev, določeno z navedeno direktivo, razširi na tak položaj insolventnosti, ki se ugotovi z drugimi postopki od tistih, ki so navedeni v navedenem členu 2(1) in ki so določeni v nacionalnem pravu.

2. Člen 1(1) in člen 3 Direktive 2008/94 je treba razlagati tako, da je odškodnino, ki jo delodajalec dolguje preživelim svojcem iz naslova nepremoženjske škode, utrpele zaradi smrti zaposlenega zaradi nesreče pri delu, mogoče šteti za „terjatev delavcev, ki izhaja[...] iz pogodb o zaposlitvi ali delovnih razmerij“, v smislu člena 1(1) te direktive le, če spada pod pojem „plačilo“, kot ga opredeljuje nacionalno pravo, kar pa mora ugotoviti nacionalno sodišče.

Podpisi